

Memorial de les Camposines.

El de José Sánchez Grau és un dels noms que figura al Memorial de les Camposines, en record als morts i desapareguts a la batalla de l'Ebre. Avui s'hi afegiran 79 noms més.

Una proposta de futur pel mausoleu del passat

Opinió

Valle de los Caídos. Cal iniciar un procés de dignificació i identificació de les restes.

Andreu Caralt

Periodista, estudis en història contemporània, soci de l'empresa de serveis de memòria Terra Enllà

Després de quatre dècades de lamentable oblit polític en democràcia, el novembre de 2011 s'aprovava l'informe de la Comissió d'Experts per a Futur del Valle de los Caídos promogut pel govern de Zapatero (PSOE) arran de la reivindicació insistent de partits d'esquerreres i associacions de recuperació de la memòria dels vençuts. Però l'interès governamental per la qüestió fou efímer perquè el nou executiu del PP amagà les recomanacions en un calaix, apel·lant a una hipotètica absència de consens, un comodí sovint emprat per perllongar l'oblit i la impunitat. Ara fa poques setmanes, amb un nou govern socialista, s'ha executat una de les mesures claus de la Comissió: retirar les restes del dictador Franco, per múltiples motius, sobretot perquè no és un combatent mort durant la Guerra Civil, segment a qui anava dirigida la construcció del mausoleu.

Dita mesura, objecte de molt soroll mediàtic i polític, no és el final del procés, sinó només el principi. El llistat de propostes de la Comissió, ampliades i reformulades per historiadors i les mencionades entitats dissenyen un conjunt d'accions que l'Estat espanyol hauria d'emprendre a curt termini per tancar amb l'anomalia democràtica que suposa l'existència d'aquest mausoleu d'exaltació nacional-catòlica.

A parer meu la més urgent és l'inici immediat per part de l'Estat d'un procés, que d'altra banda serà llarg, de dignificació i identificació de les restes de les 33.847 persones inhumades: 21.423 identificades i la resta, 12.410 sense identificar. Restes, per cert, traslladades al Valle de los Caídos d'arreu d'Espanya (4.680 de Tarragona i l'Ebre) des de 1959 fins al 1983, en època

de govern socialista, quan s'admetia l'entrada d'una última víctima, procedent de Vilafranca del Penedès. Les restes descansen, avui, en un estat de conservació lamentable en els columbaris individuals i col·lectius habilitats en les cavitats obertes darrere de les parets de la basilica soterrada. S'han de conservar les restes de manera digna, ordenada, i iniciar un procés global d'identificació genètica. De manera paral·lela, cal facilitar i promoure les demandes dels ciutadans que desitgen exhumar del Valle les restes dels seus éssers estimats. Són molt humiliants els casos de familiars de víctimes de la repressió franquista que fa anys lluiten amb aquest objectiu i havien d'observar com el seu pare, tiet o avi estava enterrat al costat del seu botxí, el dictador Franco.

Ateses les víctimes, l'altra gran tasca pendent és desideologitzar fins on sigui possible l'indret on estan enterrades les restes. D'aquesta manera, la tomba del falangista José Antonio Primo de Rivera s'ha de retirar del lloc preeminent on està enterrat i donar l'opció a la seva família de traslladar-lo fora del Valle o en un dels columbaris de la basilica. En segon lloc, i no hi ha consens sobre d'això, el rol de la comunitat benedictina encapçalada pel seu prior és refractària als canvis proposats i partidària de mantenir el llegat proposat pel règim franquista. No hi ha motiu ètic que justifiqui la seva presència dominant a la basilica, un rol que li pertoca a l'Estat. La meua postura és retirar-los del Valle i convertir tot l'indret és un espai dessacralitzat, sense perjudici que es pugui mantenir un indret –tipus capella– per a l'oració cristiana.

Una tercera fase, tal com recomana la Comissió d'Experts, passa per la construcció d'un centre d'interpretació del conjunt monumental, que fou promogut per Franco a la glòria dels seus caiguts utilitzant mà d'obra de presos republicans. El centre es completaria amb instal·lacions artístiques a l'esplanada i espais de meditació de caràcter cívic i laic.

Sóc contrari a la proposta, sostinguda per molts, d'enderrocar el conjunt, que considero un testimoni únic d'una època de la nostra història recent. Eliminar el monument, a parer meu, fomentaria l'oblit i, amb ell, la impunitat. Mostrar-lo, extraient l'actual càrrega d'exaltació franquista acrítica, visualitza la vergonya del règim i la necessitat de superar-lo per sempre més.